

méretű, méhkas alakú tárológödrök, épületek, árkok, kuttak és cölöplyukak nyomai.

A lelőhely Ny-i szélén őskori település nyomaira bukkantunk, melynek három kútját tártuk fel. Közvetlenül a Tóció-patak partján, a csomópont egyik lehajtójának nyomvonalában találtunk néhány késő középkori gödröt is.

SZABÓ LÁSZLÓ

122. Dévaványa határa

(Békés megye) U, Sza, Á

2005. november 9-én helyszíni szemlét tartottunk a település közigazgatási területén.

Kis-Kér-sziget: A község ÉNy-i határán, a csudabalai műúttól É-ra, az ÉNy-DK-i rányú érpartot K-Ny-i irányban átvágó Csurgó-Alsóréhelyi-mellékcsatorna környékén, illetve attól D-re az MRT adatai alapján embercsontok és kevés Árpád-kori kerámiatöredék került elő. A lelőhely kiterjedésének pontosítása érdekében helyszíni szemlét tartottunk a területen. Megfigyeléseink nyomán a régészeti lelőhely déli irányú kiterjedését kb. 150 m-rel ki kell terjeszteni, illetve az eddigi Árpád-kori anyagon túl további, vélhetően újkőkori és szarmata kori emlékekkel is számolni kell a területen.

Sártó-halom: A védendő halom a nagyjából K-Ny-i irányú, Csudabala felé vezető kövesút É-i oldalán emelkedik és az útról közvetlenül megközelíthető. A kerek halom markánsan kiemelkedik a tőle É-ra található széles, egykori folyómeder által uralt területből. A halom felületét fű és gaz, illetve a Ny-ról és ÉK felől felkúszó bozótos, akácos borította. A halom K-i lábánál csatorna és egy anyagnyerő gödör bolygatta a lelőhelyet. A halom Ny-i oldalán egy másik anyagnyerő gödör nyomai látszódtak. A halom tetejére a műútról gépkocsik által kijárt csapás vezet a háromszögelési pontig. A lelőhelyen egyéb beavatkozás nyomát nem láttuk. Sem a halom felszínén, sem annak közvetlen környezetében, felszínen szóródó leleteket nem találtunk.

Sártó: A Sártó-halom mellett É-ra, a Dévaványa 8. sz. őskorinak meghatározott lelőhelyet pontos lokalizálása miatt kerestük fel. Bakay Kornél az MRT szöveges leírásában a lelőhelyet egyértelműen az egykori folyópart K-i peremére jelölte. A Sártó-szigetet körülvevő széles, már erősen feltöltődött érmeder K-i, azaz külső partján a településre egyetlen lehetséges hely a Sártó-halomtól ÉK-re, mintegy 50 m-nyire lévő kis kiemelkedés. Itt egy kisebb dombocskva van, amelynek világosabb színű talaja messzire virított. Bár a szemle során felszínen szóródó leletet nem figyeltünk meg, úgy véljük, a tényleges lelőhely a térképen jelölt helytől 50–100 m-re keletebbre, a halom, a csatorna és a mederpart által bezárt háromszögben lehet.

Sártó-sziget: Bejártuk a Sártó K-i felében, a Csurgóicsatornától Ny-ra, az egykori folyómeder partján húzódó Dévaványa 9. sz. lelőhelyet. A felszínen nagy mennyiségű leletanyag (kerámiatöredékek, kőeszközök, épület-

omladék) szóródott. Több helyütt jelenkori tanyák maradványait is megfigyeltük.

Az MRT bejárása során a Csurgóicsatorna szinte egész Ny-i partét egy nagy, 2,5 km hosszú lelőhelyként határozták meg (9. sz. lh.), annak ellenére, hogy például Korek József 1958-ban közölt térképén két jól elkülönülő halmot (Szarka-halom, Kova-halom) jelölt ezen a területen. Jelen bejárás során is jól megfigyelhető volt a partél tagoltsága. Ez alapján mindenképpen indokolt a talajkitermeléssel bolygatott, de még mindig jól körülhatárolható Kova-halom és a Szarka-halom önálló lelőhelyként kezelése. A terület tagoltságából adódóan legkevesebb négy különálló lelőhely (az említett két halom és az azoktól D-re és É-ra található egy-egy dombhát különíthető el az MRT bejárása során összemossott Dévaványa 9. sz. lelőhelyként meghatározott területen.

Munkatársak: dr. Jankovich-Bésán Dénes, dr. Nagy Levente.

TANKÓ KÁROLY

123. Domaszék, Börcsök-tanya

(Csongrád megye) B, A, Ú

2005. május 19. és június 20. között mentő feltárást végeztünk az M5 tervezett autópálya nyomvonalán a 166+540 és 166+740 km-szelvénye között talált 17/54 (M5 81. sz.) lelőhelyen.

A lelőhely Domaszéktől DK-re, az 51. sz. főúttól délre mintegy 1000 m-re helyezkedik el. Nyugati és déli vége egy vizes, mocsaras mederre támaszkodik; É-i és K-i irányban a tovább folytatódik. Ez utóbbi területek régészeti feltáráására nem volt lehetőségünk. A nyomvonal mintegy 220 m hosszú, és 90 m széles területen érintette és veszélyeztette a lelőhelyet. A feltárt 19 800 m²-en 486 régészeti jelenséget találtunk.

A lelőhely középső és déli részén néhány az újkorra keltezhető objektumot (árkot, gödröt) tártunk fel. A terület déli részén feltártuk egy, nagy valószínűséggel a késő avar korra tehető temetőrészlet, hat ÉNy-DK tájolású sírját. A sírok mindegyike nagymértékben ki volt rabolva. Egy-két kézzel formált kerámiatöredéken, ember- és állatcsonton kívül mást nem találtunk a sírgödrökben.

A lelőhely teljes területén egy a késő bronzkorra keltezhető, az ún. halomsíros kultúrába tartozó településrészletet is feltártunk. A településen házat, kemencéket, árkokat, nagyméretű gödröket és igen sok cölöplyukat találtunk. Az objektumokból nagy mennyiségű kerámiatöredék került elő. A lelőhely igazi érdekességét a kora bronzkorra tehető sírcsoportok jelentik. Ezeket az egymástól elkülönült, 2-3 hamvasztásos temetkezésből álló sírcsoportokat a lelőhely területén három felületen figyeltük meg.

Munkatársak: Pópity Dániel régészhallgató (SZTE), Bek Nikolett, Kulcsár Kornél, Magyar Emil, Nagy Norbert, Szeles Imre ásatási technikusok.

PALUCH TIBOR